

คู่มือ

การดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เมษายน ๒๕๕๙

คำนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน โดยมีเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน สนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิต ร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาถูก และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกรในลักษณะประชารัฐ

คู่มือการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่นี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในทุกกระดับมีความเข้าใจในระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต่างๆ ให้สามารถนำนโยบายนี้ไปปฏิบัติได้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

กรมส่งเสริมการเกษตร

เมษายน 2559

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
๑. หลักการและเหตุผล	๑
๒. วัตถุประสงค์	๒
๓. เป้าหมาย	๒
๔. ระยะเวลาดำเนินการ	๒
๕. งบประมาณ	๒
๖. ประโยชน์ที่จะได้รับ	๒
๗. เงื่อนไขการเข้าร่วมแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	๒
๘. กลไกการขับเคลื่อน	๓
๙. ขั้นตอนการดำเนินงาน	๓
๑๐. การสนับสนุนจากภาคส่วน	๖
๑๑. แผนการดำเนินงาน	๗

ภาคผนวก

๑. องค์ประกอบและบทบาทความรับผิดชอบของทีมผู้จัดการแปลงและทีมสนับสนุน ๓ ทีม

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๑. หลักการและเหตุผล

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวง (Road map) ซึ่งมีโครงการที่สำคัญคือการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และประมง ประกอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) ได้มอบนโยบาย เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘ เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่จะก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตตามที่กำหนด และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร ทั้งนี้ การปรับโครงสร้างสินค้าที่สำคัญดังกล่าวจะต้องทำการผลิตในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตพื้นที่เหมาะสมสำหรับการผลิตสินค้า ๒๐ ชนิดไว้แล้ว โดยมีหลักการ คือการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่มและมีการเชื่อมโยงกับตลาดเพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ ของสินค้า แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างภาคการเกษตรของไทย เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และเป็นการผลิตที่มีลักษณะต่างคนต่างทำ การดำเนินการลักษณะดังกล่าวทำให้ภาคเกษตรต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์ ค่าปัจจัยการผลิตต่างๆ ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร รวมทั้ง ปัญหาการขาดอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรได้เท่าที่ควร

ดังนั้น เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าว จะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิต และการบริหารจัดการร่วมกัน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจต้องดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร จึงได้กำหนดระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน ให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ปรับกระบวนการทำงานภายใน ให้ทุกหน่วยงานมีเป้าหมายการทำงานเชิงพื้นที่ร่วมกันในแปลงใหญ่ สนับสนุนเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ตามภารกิจของหน่วยงาน และความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงประสานภาคเอกชนให้ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานแปลงใหญ่ ในลักษณะประชารัฐที่เป็นความร่วมมือระหว่างเกษตรกร ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการบริหารจัดการและการตลาดที่ภาคเอกชนมีความเชี่ยวชาญ ทั้งนี้ เพื่อร่วมกันผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิต ร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ บริหารจัดการร่วมกัน ตลอดจนการจัดการด้านการตลาดเพื่อนำไปสู่การลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มโอกาสในการแข่งขัน โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

๒. วัตถุประสงค์

๑) เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน

๒) เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

๓. เป้าหมาย

มีเป้าหมายในการดำเนินงานทั้งหมด จำนวน ๕๕๐ แปลง ดังนี้

๓.๑ แปลงต้นแบบจังหวัดละ ๑ แปลง รวมทั้งหมด ๗๖ แปลง เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบของระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในการผลิตสินค้าเกษตร

๓.๒ แปลงทั่วไป จำนวน ๔๒๙ แปลง

๓.๓ แปลงเกษตรสมัยใหม่ จำนวน ๔๕ แปลง

๔. ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มตั้งแต่ กันยายน ๒๕๕๘

๕. งบประมาณ

ใช้งบปกติที่ได้รับการจัดสรรและการใช้จ่ายงบประมาณจากโครงการ/กิจกรรมอื่นของหน่วยงาน รวมทั้งงบสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ

๖. ประโยชน์ที่จะได้รับ

๖.๑ เกษตรกรจะได้รับ

๑) ความสามารถในการบริหารจัดการเทคโนโลยี

๒) รายได้เพิ่มและมั่นคง

๓) มีตลาดสินค้าเกษตรที่แน่นอน

๖.๒ ภาครัฐจะได้รับ

๑) บริหารงาน เงิน คน มีประสิทธิภาพ

๒) เกิดสมดุลของอุปสงค์-อุปทาน

๓) ความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตร

๖.๓ ภาคเอกชนจะได้รับ

๑) มีแหล่งซื้อสินค้าที่แน่นอนทั้งปริมาณและคุณภาพ

๒) เป็นธุรกิจเพื่อช่วยเหลือสังคม (Social Business)

๓) ได้รับชื่อเสียงในฐานะเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)

๗. เงื่อนไขการเข้าร่วมแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๗.๑ เป็นการรวมแปลงผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน แปลงไม่จำเป็นต้องอยู่ติดกันเป็นผืนเดียวแต่ควรอยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน สินค้าควรเป็นสินค้าหลักของเกษตรกร พื้นที่ที่มีความเหมาะสม และมีศักยภาพที่จะพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจ

๗.๒ เกษตรกรสมัครใจ พร้อมที่จะพัฒนาการผลิตและการตลาดร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนา

๗.๓ ขนาดพื้นที่ดำเนินการ

๑) พืชไร่ ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และข้าว มีพื้นที่รวมกันตั้งแต่ ๑,๐๐๐ ไร่ ขึ้นไป และเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๕๐ รายขึ้นไป

๒) ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ หรือพืชอื่น ๆ มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ ๓๐๐ ไร่ ขึ้นไป หรือเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๕๐ รายขึ้นไป

๓) ประมงและปศุสัตว์ ควรมีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ ๓๐๐ ไร่หรือหน่วยขึ้นไป (สินค้าปศุสัตว์ ให้คิดเป็นหน่วย ปศุสัตว์ โค ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๖๕ หน่วย กระบือ ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๗๐ หน่วย แพะ-แกะ ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๑๐ หน่วย สัตว์ปีก ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๐๑ หน่วย) หรือเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๕๐ รายขึ้นไป

๗.๔ ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด

๗.๕ การเข้าร่วมแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะมีการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน ดังนี้

๑) แปลงจะได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านการจัดการดิน การจัดการน้ำ เป็นต้น

๒) สมาชิกแปลงใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ และการบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ภายใต้ภารกิจของแต่ละหน่วยงาน ตามความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่

๓) สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กรที่บริหารจัดการแปลงใหญ่

๔) สนับสนุนการพัฒนากลุ่ม/องค์กรที่บริหารจัดการแปลงใหญ่ ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง

๕) ประสานและดำเนินงานร่วมกับภาคเอกชน เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและการตลาด

๘. กลไกการขับเคลื่อน

๘.๑ ระดับส่วนกลาง

การขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ใช้กลไกของคณะกรรมการบริหารและขับเคลื่อนงานตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยขับเคลื่อนผ่านคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งมีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักในการกำกับ ดูแล ติดตาม และบูรณาการการทำงานดังกล่าวของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในระดับส่วนกลาง รวมทั้งการเชื่อมโยงกับระดับภูมิภาค/ระดับจังหวัด โดยใช้กลไกขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (Single Command)

๘.๒ ระดับภูมิภาค/ระดับจังหวัด

การขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ใช้กลไกของ คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด ในการบูรณาการการทำงานระบบการส่งเสริม การเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดแต่งตั้งทีมงานเพื่อ สนับสนุนและร่วมกันขับเคลื่อน จำนวน ๒ ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ ๑ ทีมผู้จัดการแปลง และส่วนที่ ๒ ทีม สนับสนุนการดำเนินงาน ประกอบด้วย ๓ ทีม ได้แก่ ทีมตลาด ทีมลดต้นทุนการผลิต และทีมบริหารจัดการ โดยมีองค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ตามภาคผนวก ๑ ทั้งนี้ การปฏิบัติงานต้องมีการประสานงานกับ คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) อย่างใกล้ชิด

๙. ขั้นตอนการดำเนินงาน

๙.๑ การเตรียมการ

๑) สร้างการรับรู้

๑.๑) ส่วนกลาง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน ให้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในระดับส่วนกลาง คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบ เบ็ดเสร็จ (single command) และเกษตรจังหวัด

๑.๑) ส่วนภูมิภาค คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) จัดการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

๒) คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด จัดตั้งทีมงาน จำนวน ๔ ทีม

๓) หน่วยงานในพื้นที่ ประชาสัมพันธ์และชี้แจงเกษตรกร ให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของ ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๔) หน่วยงานในพื้นที่รับสมัครเกษตรกรที่ประสงค์เข้าร่วมเป็นสมาชิกแปลงใหญ่

๕) หน่วยงานเสนอแปลงเพื่อเข้าร่วมแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต่อคณะอนุกรรมการ พัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดพิจารณารับรอง ผ่านคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตร และสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด พร้อมทั้งคัดเลือกแปลงที่มีศักยภาพ เพื่อเสนอเป็นแปลงต้นแบบจังหวัดละ ๑ แปลง

๖) คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) เสนอแปลงที่ผ่านการพิจารณาแก่คณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร)

๗) ผู้จัดการแปลงประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากลุ่ม/องค์กรเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ ให้มีการร่วมกันบริหารจัดการกิจกรรมของแปลง ตั้งแต่การร่วมกัน คิด วิเคราะห์ วางแผน และดำเนินงานตาม แผนที่กำหนด ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่ม/องค์กร มีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการแปลงใหญ่ได้อย่างยั่งยืน

๘) จัดทำข้อมูลพื้นฐานและแผนที่ ดังนี้

๘.๑) ทีมผู้จัดการแปลงร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในพื้นที่ (๑๒ สศท.) จัดทำข้อมูล พื้นฐานของเกษตรกรรายแปลง เป็นรายครัวเรือน ประกอบด้วยชื่อ - สกุล ของเกษตรกร หมายเลขประจำตัว ประชาชน ๑๓ หลัก จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการประกอบอาชีพ การถือครองที่ดินของครัวเรือน/ กรรมสิทธิ์ที่ดิน รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี เป็นต้น

๘.๒) ทีมบริหารจัดการและทีมผู้จัดการแปลงประสานกับหน่วยงานในพื้นที่จัดทำแผนที่ในรูปแบบ Digital file ลงในแผนที่ขนาด ๑:๔๐๐๐ ได้แก่

(๑) ข้อมูลขอบเขตพื้นที่แปลงใหญ่

(๒) แผนที่แปลงย่อยของเกษตรกรเป็นรายแปลงและสอบถามแก้ไขตามข้อเท็จจริง โดยทำประชาคมร่วมกับเกษตรกรเจ้าของแปลงในพื้นที่แปลงใหญ่

(๓) ตรวจสอบแผนที่ความเหมาะสมของชุดดิน (Suitability) กับพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร (Existing) เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมกับกิจกรรมการเกษตร ในกรณีที่พื้นที่แปลงใหญ่อยู่ในเขตชลประทานให้ส่งข้อมูลขอบเขตพื้นที่แปลงใหญ่ให้ชลประทานจังหวัด นำไปใช้ในการวางแผนการส่งน้ำให้เกษตรกร

๔) ทีมงานทั้ง ๔ ทีม และเกษตรกรร่วมกันสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นฐานการผลิต และการตลาดของเกษตรกรที่เข้าร่วมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๕๙ เช่น ปริมาณผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ คุณภาพผลผลิต ต้นทุนต่อหน่วย ต้นทุนการผลิตแยกตามรายการที่สำคัญ รายได้ รายได้สุทธิ ข้อมูลทางกายภาพ ชีวภาพ ความเหมาะสมกับการปลูกพืช ประมง ปศุสัตว์แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แหล่งจำหน่าย ฯลฯ เพื่อให้มีข้อมูลเบื้องต้นสำหรับใช้เปรียบเทียบก่อนและหลังเข้าร่วมระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๑-๑๒ เป็นที่ปรึกษา

๙.๒ การพัฒนาผู้จัดการแปลง

กรมส่งเสริมการเกษตรจัดอบรมเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการบริหารจัดการและการตลาดแก่ทีมผู้จัดการแปลง

๙.๓ การกำหนดเป้าหมายและแผนพัฒนา

๑) ทีมผู้จัดการแปลง ร่วมกับทีมสนับสนุนการดำเนินงาน (๓ ทีม) และเกษตรกรสมาชิกร่วมกันกำหนดเป้าหมาย โดยนำข้อมูลจากข้อ ๘) และข้อ ๙) ประกอบการวิเคราะห์ เช่น เรื่องการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การตลาดและการบริหารจัดการ พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาแปลงใหญ่

๒) คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) จัดประชุมหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการการดำเนินงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้

๙.๔ การปฏิบัติงานตามแผน

๑) หน่วยงานภาครัฐ ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนและบทบาท/ภารกิจของหน่วยงาน เช่น การให้บริการความรู้ แหล่งน้ำ/ระบบน้ำเพื่อการเกษตร เครื่องจักรกลทางการเกษตร เข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อพัฒนาการผลิตและการตลาดของเกษตรกร เป็นต้น

๒) ภาคเอกชน ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาด เช่น การให้บริการความรู้ การเชื่อมโยงและรับซื้อผลผลิตในแปลงใหญ่ เป็นต้น

๓) ทีมผู้จัดการแปลงและเกษตรกรสมาชิก ปฏิบัติงานตามแผนโดยการมีส่วนร่วมและบริหารจัดการร่วมกัน

๙.๕ การติดตามและประเมินผล

๑) การรายงาน

๑.๑) ผู้จัดการแปลงรายงานผลการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตามแบบรายงานข้อมูลแปลงใหญ่ในภาคผนวก ผ่านระบบ online ที่ดำเนินการโดยศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้ ให้ผู้จัดการแปลงปรับปรุงข้อมูลผลการดำเนินงานให้เป็นปัจจุบัน โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) ติดตาม กำกับ

๑.๒) กรมส่งเสริมการเกษตร ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวบรวม และสรุปรายงาน ผลการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยตัดยอดทุกวันที่ ๑๕ และวันที่ ๓๐ ของทุกเดือน โดยเสนอสรุปรายงานต่อสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในวันที่ ๒๐ ของทุกเดือน และวันที่ ๕ ของเดือนถัดไป

๒) การติดตาม

๑.๑) ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ติดตามนิเทศตามระบบของผู้ตรวจราชการ

๑.๒) ทีมส่วนกลางของหน่วยงานเจ้าภาพแปลง คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) วางแผนการติดตาม ให้คำแนะนำ และดำเนินการตามแผน

๓) การประเมินผล

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ประเมินผลระหว่างการทำงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในภาพรวม ซึ่งผลการประเมินจะใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ ปรับปรุงแก้ไขการทำงาน หรือยุติ/ขยายผล ต่อไป โดยจำนวนครั้งและช่วงเวลาการประเมินผล ทำการประเมินผล ๒ ครั้งต่อปี ดังนี้

ครั้งที่ ๑ เก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือนเมษายน ๒๕๕๙ และจัดส่งรายงานผลการประเมินผลภายในเดือน พฤษภาคม ๒๕๕๙

ครั้งที่ ๒ เก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือนกันยายน ๒๕๕๙ และจัดส่งรายงานผลการประเมินผลภายในเดือน ตุลาคม ๒๕๕๙

๑๐. การสนับสนุนจากภาคส่วน

๑๐.๑ ภาครัฐ เช่น หน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น ให้การส่งเสริมและสนับสนุนแบบบูรณาการ ตามความต้องการของพื้นที่และเกษตรกรภายใต้ภารกิจของหน่วยงาน

๑๐.๒ ภาคเอกชน เช่น สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม สมาคมผู้ส่งออก สมาคมผู้ค้าปลีก บริษัทและหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น ให้การสนับสนุนการบริหารจัดการ การตลาด การรับซื้อผลผลิต และการแปรรูป

๑๐.๓ ภาคประชาชน ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

๑๑. แผนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ ปี ๒๕๕๙														ผู้รับผิดชอบหลัก	ผู้เกี่ยวข้อง
	ธ.ค.๕๘	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.			
การเตรียมการ																
๑. สร้างการรับรู้	↔														สป.กษ.	ทุกหน่วยงานใน กษ.
๒. จัดตั้งทีมงาน ๔ ทีม	↔														คณะอนุฯ จังหวัด	ทุกหน่วยงานใน กษ.
๓. ประชาสัมพันธ์และชี้แจงเกษตรกร	↔														ทุกหน่วยงานใน กษ.	
๔. รับสมัครเกษตรกร	↔														ทีมผู้จัดการแปลง	ทีมสนับสนุน ๓ ทีม
๕. เสนอแปลงเข้าร่วมแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	↔	↔													คณะอนุฯ จังหวัด	ทีมผู้จัดการแปลง
๖. จัดตั้งกลุ่มเกษตรกร		↔	↔												ทีมผู้จัดการแปลง	ทุกหน่วยงานใน กษ.
๗. จัดทำข้อมูลพื้นฐานและแผนที่		↔	↔	↔											ทีมบริหารจัดการและทีมผู้จัดการแปลง	สศก. และหน่วยงานใน กษ.
๘. สำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน		↔	↔	↔											ทีมผู้จัดการแปลง	สศก.
การพัฒนาผู้จัดการแปลง																
อบรมผู้จัดการแปลง				↔	↔										กสก.	ผู้จัดการแปลงทุกแปลง
การกำหนดเป้าหมายและแผนการพัฒนา																
๑. กำหนดเป้าหมายและแผนการพัฒนา		↔	↔	↔											ทีมผู้จัดการแปลง	ทีมสนับสนุน ๓ ทีม
๒. จัดประชุมเพื่อบูรณาการการดำเนินงานตามแผน			↔	↔											คณะอนุฯ จังหวัด	ทุกหน่วยงานใน กษ.
การปฏิบัติตามแผน																
๑. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ให้การสนับสนุนตามแผนที่กำหนด				↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	ทีมผู้จัดการแปลง	ภาครัฐอื่นๆ ภาคเอกชน
๒. ทีมผู้จัดการ และเกษตรกรสมาชิก ปฏิบัติตามแผนที่กำหนด				↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	ทีมผู้จัดการแปลง	เกษตรกร และทีมสนับสนุน ๓ ทีม
การติดตามและการประเมินผล																
๑. รายงานข้อมูลผลการดำเนินงานรายแปลง				↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	ทีมผู้จัดการ	คณะอนุฯ จังหวัด
๒. การติดตาม นิเทศ ให้คำแนะนำ				↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	ผู้ตรวจราชการ	ทุกหน่วยงานใน กษ.
๓. การประเมินผล					↔	↔				↔	↔				สศก.	
๔. สรุปผลการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่				↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	กสก.	คณะทำงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ภาคผนวก

องค์ประกอบและบทบาทความรับผิดชอบของทีมผู้จัดการแปลงและทีมสนับสนุน ๓ ทีม

๑. ทีมผู้จัดการแปลง

ผู้จัดการแปลงที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด อาทิ เกษตรอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ ประมงอำเภอ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน เป็นต้น ซึ่งทีมผู้จัดการแปลง นอกจากมีผู้จัดการแปลงตามที่กล่าวมา จะมีผู้ช่วยผู้จัดการแปลงที่ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่และเกษตรกรผู้นำในแปลงใหญ่ที่ผู้จัดการแปลงและเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ ร่วมกันคัดเลือกมา

บทบาทความรับผิดชอบ ได้แก่

๑) จัดทำแผนพัฒนาแปลงใหญ่ โดยผู้จัดการแปลง ผู้ช่วยผู้จัดการแปลงร่วมกับเกษตรกรสมาชิก ทั้งหมดของแปลง ทีมสนับสนุนการดำเนินงาน ๓ ทีม และภาคีที่สนับสนุนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ร่วมกันจัดเก็บ/วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา จัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงาน ในแปลงใหญ่ ทั้งนี้แผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงาน จะต้องประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ แผนลดต้นทุนการผลิต แผนเพิ่มผลผลิต แผนการบริหารจัดการ แผนการตลาด

๒) ประชาสัมพันธ์และชี้แจงแผนการพัฒนาแปลงใหญ่ให้เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ทราบถึงแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงานแปลงใหญ่

๓) ปฏิบัติ ติดตาม และควบคุม ให้มีการดำเนินงานระบบส่งเสริมการผลิตแบบแปลงใหญ่ตามแผนในข้อ ๑) โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับทีมงานทั้งหมด และภาคีที่เกี่ยวข้อง ตลอดห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรในแปลงใหญ่

๔) แก้ไขปัญหา/อุปสรรคการดำเนินงาน

๕) เสนอแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงานแปลงใหญ่ ต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ (single command) และคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด ตามลำดับ เพื่อพิจารณาให้การสนับสนุนต่อไป

๖) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดมอบหมาย

๒. ทีมสนับสนุนการดำเนินงาน ประกอบด้วย ๓ ทีม ดังนี้

๒.๑ ทีมตลาด

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเป็นเจ้าภาพหลัก ร่วมกับทีมเศรษฐกิจภาคเอกชนของจังหวัด (สภาหอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สมาคมธนาคารจังหวัด) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ฯลฯ

บทบาทความรับผิดชอบ ได้แก่

๑) ร่วมกับทีมงานอื่นอีก ๓ ทีม ในการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา จัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงานในแปลงใหญ่ บูรณาการการทำงานร่วมกันของทีมงานทั้งหมด และภาคีที่เกี่ยวข้อง ตลอดห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรในแปลงใหญ่

๒) สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของแปลงใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการตลาด เพื่อให้การผลิตในแปลงใหญ่สามารถเชื่อมโยงถึงการตลาด เช่น การสำรวจความต้องการของตลาด ข้อมูลภาพรวมของสินค้าที่ผลิต ร่วมกันจัดทำแผนการตลาด/การซื้อขาย การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การเพิ่มมูลค่าของสินค้า เป็นต้น

๓) สนับสนุนองค์ความรู้ด้านการตลาดให้แก่สมาชิก

๔) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดมอบหมาย

๒.๒ ทีมลดต้นทุนการผลิต

สำนักงานเกษตรจังหวัดเป็นเจ้าภาพหลัก ร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด โครงการชลประทานจังหวัด และหน่วยงานสังกัดกรมวิชาการเกษตร กรมการข้าว กรมหม่อนไหม ที่รับผิดชอบในจังหวัดนั้นๆ

บทบาทความรับผิดชอบ ได้แก่

๑) ร่วมกับทีมงานอื่นอีก ๓ ทีม ในการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา จัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงานในแปลงใหญ่ บูรณาการการทำงานร่วมกันของทีมงานทั้งหมด และภาคีที่เกี่ยวข้อง ตลอดห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรในแปลงใหญ่

๒) สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของแปลงใหญ่ ในด้านการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต เพื่อให้การดำเนินงานของแปลงใหญ่บรรลุเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ในด้านพันธุ์ การจัดการดิน ปุ๋ย ศัตรูพืช (สัตว์ และประมง) เครื่องจักรกล แหล่งน้ำ การพัฒนาคุณภาพสินค้าการเกษตรให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน รวมถึงการประสานงานลดค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต (ค่าเช่าที่ดิน ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าอาหาร ค่าสารเคมี) เป็นต้น

๓) สนับสนุนองค์ความรู้ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพ) ให้แก่สมาชิก

๔) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดมอบหมาย

๒.๓ ทีมบริหารจัดการ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเป็นเจ้าภาพหลัก บริหารจัดการร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และหน่วยงานภาคีการพัฒนาอื่นๆ รวมถึงสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในพื้นที่ (๑๒ สศท.)

บทบาทความรับผิดชอบ ได้แก่

๑) ร่วมกับทีมงานอื่นอีก ๓ ทีม ในการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา จัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงานในแปลงใหญ่ บูรณาการการทำงานร่วมกันของทีมงานทั้งหมด และภาคีที่เกี่ยวข้อง ตลอดห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรในแปลงใหญ่

๒) จัดทำแผนที่รายแปลง

๓) สนับสนุนองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการให้แก่สมาชิก สร้างและพัฒนาเกษตรกรให้เป็นผู้จัดการแปลงและผู้ช่วยผู้จัดการแปลง รวมถึงการรวมกลุ่มและการสร้างเข้มแข็งของเกษตรกร

๔) ประสานส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประสานแหล่งทุน การจัดหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การให้ความรู้ด้านบัญชีต้นทุนอาชีพรายแปลง เป็นต้น

๕) ติดตามการดำเนินงาน ประสานการแก้ไขปัญหา ทบทวนแนวทางการพัฒนา แผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงานในแปลงใหญ่

๖) ประเมินผลสำเร็จของระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ระดับแปลง/จังหวัด

๗) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดมอบหมาย